

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชนก้นทรวงวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อศึกษา
อัตลักษณ์ของประชาชนในอำเภอก้นทรวงวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และเพื่อเปรียบเทียบ
อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุกับเยาวชนและผู้ใหญ่ในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน
ค่านิยม คุณธรรม วัฒนธรรม เพื่อหาแนวทางฟื้นฟูและส่งเสริมอัตลักษณ์ที่งดงามและจำเป็นต่อ
สังคมไทยไปสู่บุตรหลานหรือเยาวชนรุ่นใหม่ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่ง
เป็นประชาชนที่มีจังหวัดมหาสารคามเป็นภูมิลำเนา จำนวน 398 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
กลุ่มผู้สูงอายุ มีอายุ 55 ปี ขึ้นไป จำนวน 199 คน และกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ อายุระหว่าง 14-
54 ปี จำนวน 199 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งได้นำมาหาค่าความ
เที่ยงตรง และทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน หาค่า
ความเชื่อมั่นด้วยสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha
Coefficients) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ส่วนที่ 2-4
เท่ากับ 0.9150 แล้วนำแบบสอบถามชุดดังกล่าวไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่
ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของ
ประชาชนและชุมชนก้นทรวงวิชัยในภาพรวมไม่แตกต่างกันมากนัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านโครงสร้างทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1.1 ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า ใน
อดีตชุมชนก้นทรวงวิชัยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มากกว่าปัจจุบัน มีการพึ่งพาแม่น้ำ ลำ
คลอง น้ำฝนมากกว่าในปัจจุบัน ประชาชนมีความเข้าใจและการรู้จักใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมมากกว่าในปัจจุบัน และในอดีตประชาชนมีความสุขจากการอาศัยอยู่ในชุมชน
มากกว่าในปัจจุบัน ส่วนการดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีความ
คิดเห็นว่าในปัจจุบันเป็นหน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว ขณะที่กลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่มีความ
คิดเห็นว่าในอดีตเป็นหน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว

1.2 ด้านอาชีพ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายชื่อ พบว่าในอดีตมีการทำเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน มากกว่าในปัจจุบัน มีการทำงานที่สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำ (ระบบครอบครัว) เช่น ค้าขาย ทำนา มีมากกว่าในปัจจุบัน ประชาชนมักประกอบอาชีพที่ต้องใช้ฝีมือ ความรู้เฉพาะด้าน เช่น งานช่าง การทอผ้า มากกว่าในปัจจุบัน และในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่รับข้าราชการ เป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม/บริษัท ห้างร้าน มากกว่าในอดีต

1.3 ด้านครอบครัวและสังคม เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายชื่อ พบว่า ในอดีตมีความผูกพันระหว่างครอบครัวและชุมชน มากกว่าในปัจจุบัน คนในชุมชนช่วยกันดูแล ชักเย้ายาวชนรุ่นใหม่ที่เป็นการควบคุมทางสังคม มากกว่าในปัจจุบัน ในอดีตมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนในครอบครัว/ชุมชน มากกว่าในปัจจุบัน ในอดีตผู้นำของชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลมีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชนมากกว่าในปัจจุบัน และในอดีตมีการรวมกลุ่มคนเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนโดยรวม ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่ม มากกว่าในปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีผลกระทบต่อรูปแบบการดำรงชีวิตของคนในชุมชนมากกว่าในอดีต

2. ด้านคุณธรรม เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายชื่อ พบว่า ในอดีตคนในชุมชนมีน้ำใจต่อผู้อื่น เอื้อเฟื้อต่อกันฉันญาติมิตร มีการควบคุมอารมณ์และการกระทำของตน การรู้จักพอ มีความเมตตาต่อผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ รักสงบ มีความสามัคคี และมีความยุติธรรม มากกว่าในปัจจุบัน

3. ด้านวัฒนธรรมและค่านิยม เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายชื่อ พบว่า ในอดีตคนในชุมชนปฏิบัติตามประเพณีการลงแขก เช่น การลงแขกสร้างบ้าน การลงแขกเกี่ยวข้าว/การลงแขกสร้างวัด มีประเพณีที่ช่วยทำให้การดำรงชีวิตของสังคม มีความสงบร่มเย็น เช่น งานนมัสการพระธาตุนาคนู มีงานที่ทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ มากกว่าในปัจจุบัน และในอดีตมีการปฏิบัติตามประเพณีที่ระลึกถึงพระคุณของพระแม่คงคา เช่น การไหลเรือไฟ มากกว่าในปัจจุบัน

กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่มีความคิดเห็นต่อคำขวัญอำเภอที่กล่าวว่า “กันทรวิชัยเมืองพระ สระบัวคู่บ้าน การเกษตรรุ่งเรือง พลเมืองอยู่เป็นสุข” ว่า ปัจจุบันยังคงสภาพเป็นตามประโยชน์นี้ แต่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนก็ยอมรับว่า ความสุขที่แท้จริงของประชาชนเริ่มลดน้อยลง การเกษตรแบบเก่าเริ่มลดน้อยลง ความร่วมมือและคุณธรรมลดน้อยลง ตลอดจนผู้นำขาดคุณธรรม

สิ่งที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของประชาชนในอำเภอกันทรวิชัย ในมุมมองของ กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ ได้แก่ วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่งดงามของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเคารพและศรัทธาสังสัจค์คู่บ้านคู่เมือง การแต่งกายเรียบง่ายแบบชาวบ้าน/ชาวอีสาน มีภาษาท้องถิ่นซึ่งเป็นภาษาพูดที่แสดงถึงความใกล้ชิดกันของคนในชุมชน การพูดจาไพเราะ ตรงไปตรงมาและเป็นกันเอง มีวิถีชีวิต วิถีชีวิตแบบเรียบง่าย คือ ดูแลคนอื่นและครอบครัวให้กินดีอยู่ดี มีความรักใคร่ ประองคองกันฉันท์พี่น้อง การแบ่งปัน ความมีน้ำใจอันงดงาม มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในครอบครัว และชุมชน มีความยิ้มแย้มแจ่มใส ความสุขในครอบครัวที่มาจากการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้มาโดยตลอด รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน

สิ่งที่ดีงามและประเพณีที่ต้องการให้ฟื้นฟูและสืบทอด ไปสู่ลูกหลาน/เยาวชนเพื่อ บ่มเพาะให้เป็นเยาวชนที่มีคุณค่าอันงดงาม พร้อมทั้งจะช่วยสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง สร้างชุมชนกันทรวิชัยและสังคมไทยให้มีความเข้มแข็ง ได้แก่

1. ภาษาพูด เป็นภาษาหลักที่มีความงดงาม จริงใจและเข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา เน้นให้ทุกคนแสดงออกถึงความต้องการของตนเองอย่างตรงไปตรงมา ปัจจุบันพบว่า ผู้สูงอายุพูดภาษาท้องถิ่นมากกว่าเด็กรุ่นใหม่ จึงควรส่งเสริมให้มีการพูดภาษาท้องถิ่นต่อไป เช่น ควรเปิดศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ภาษาท้องถิ่นเอาไว้

2. การแต่งกาย เป็นการแต่งกายที่มีความสุภาพเรียบง่าย แต่มีคุณค่างดงามตามธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีบุคลิกภาพที่ดี แสดงถึงศิลปะอันงดงามที่เป็นของตนเอง มีการตัดเย็บแบบพื้นเมือง ควรส่งเสริมให้มีการแต่งกายสืบทอดตามประเพณีดั้งเดิมต่อไป ซึ่งการแต่งกายแบบท้องถิ่นในอดีตนั้นเป็นการแต่งกายที่มีชีวิต สุกภาพ เช่น ใส่ผ้าถุง หมากกะเล้ง เครื่องนุ่งห่มทำจากผ้าฝ้ายซึ่งเป็นผ้าพื้นเมือง ปัจจุบันยังสามารถเห็นผู้สูงอายุแต่งกายแบบท้องถิ่นดั้งเดิมอยู่บ้าง แต่เด็กรุ่นใหม่จะแต่งกายตามสมัยตามสมัยนิยม

3. วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ ควรปฏิบัติด้วยความเข้าใจ เช่น โหลเรือไฟเป็นการระลึกถึงบุญคุณของแม่น้ำคงคา บุญบั้งไฟ เป็นการขอฝน ส่วนประเพณีสงกรานต์ เป็นการขอพรผู้ใหญ่และยังช่วยให้คนมีความสามัคคีกัน รวมถึงการทำบุญข้าวจีด้วย ขณะที่ประเพณีบางอย่างมีการปฏิบัติน้อยลง เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว ชุมชนควรสืบทอดประเพณีไทยและศิลปะที่มีอยู่ให้กับคนรุ่นหลังได้รู้จัก เช่น งานบุญบั้งไฟ ลอยกระทง บุญเดือน 3 เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ บ่งบอกถึงความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจกันของคนในอำเภอกันทรวิชัย

4. ภูมิปัญญาชาวบ้านและการประกอบอาชีพ เช่น การทำนา การจักรสาน การทอผ้ามีทำกันน้อยลง โดยเฉพาะการทำนาโดยไม่ใช้สารเคมี ส่วนเครื่องใช้สอยที่ประดิษฐ์ขึ้นมา จากภูมิปัญญา รวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก็มีความนิยมน้อยลง ดังนั้น ชุมชนต้องเปิดศูนย์การเรียนรู้และถ่ายทอดด้านการเกษตรและภูมิปัญญาชาวบ้านให้คนรุ่นใหม่ได้รับรู้และฝึกปฏิบัติ

5. คุณธรรมทั้งของประชาชนและผู้นำชุมชน ซึ่งประชาชนและผู้นำชุมชนต้องมีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น มีน้ำใจ ผู้นำต้องมีความยุติธรรม ไม่แบ่งชั้นวรรณะ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นคุณธรรมในการดำรงชีวิต แต่ปัจจุบันพบว่า ความมีน้ำใจและความซื่อสัตย์ของบุคคลมีค่าน้อยลง ทุกคนมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ เช่น การอนุรักษ์ประเพณีต่าง ๆ ที่กระทำร่วมกันด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ค่าน้อยลง ชุมชนจึงควรเปิดอบรมด้านจริยธรรมให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชน เพื่อส่งเสริมคุณธรรมด้านการปกครองที่เหมาะสมกับการปกครองลูกบ้าน เช่น การเปิดรับฟังความคิดเห็นของลูกบ้าน ความเอาใจใส่ เพื่อดูแลลูกบ้าน ได้อย่างทั่วถึง ตลอดจนต้องส่งเสริมเรื่องความยุติธรรม ตรงต่อเวลา ไม่โกหก รักความสงบ สันติสามัคคี มีเมตตา กรุณา มีความขยัน อีกทั้งต้องรณรงค์ให้คนในชุมชนทำความดีให้มากขึ้น

สรุปผลการเปรียบเทียบอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้สูงอายุกับกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ในอำเภอกันทรวิชัย พบว่า ปัจจุบันกลุ่มผู้สูงอายุกับกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ระบุว่า ในภาพรวมชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มีอัตลักษณ์เกี่ยวกับลักษณะ โครงสร้างทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ด้านอาชีพอยู่ในระดับมากเหมือนกัน ส่วนอัตลักษณ์ด้านครอบครัวและสังคม พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุให้ความคิดเห็นว่าอยู่ในระดับมาก กลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยในแต่ละข้อมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน ไม่มากนัก

อัตลักษณ์ด้านคุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มผู้สูงอายุเห็นว่า ชุมชนกันทรวิชัยมีน้ำใจต่อผู้อื่น เอื้อเฟื้อต่อกันฉันญาติมิตรมากกว่าความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ และมีเมตตาต่อผู้อื่นมากกว่าความคิดเห็นของกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ ทั้งนี้กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า ในภาพรวมชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่มีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน โดยกลุ่มผู้สูงอายุเห็นว่า งานที่ทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ฯ มีความคิดเห็นมากกว่ากลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่กลุ่มมีความคิดเห็นต่อคำขวัญอำเภอที่กล่าวไว้ว่า “กันทรวิชัยเมืองพระ สระบัวคู่บ้าน การเกษตรฟูเฟื่อง พลเมืองอยู่เป็นสุข” ว่า ปัจจุบันยังคงสภาพเป็นตามประโยคนี้นี้ แต่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนก็ยอมรับว่า ความสุขที่แท้จริงของประชาชนเริ่มลดน้อยลง การเกษตรแบบเก่าเริ่มลดน้อยลง ความร่วมมือและคุณธรรมลดน้อยลง ตลอดจนผู้นำขาดคุณธรรม เนื่องจากชุมชนมีลักษณะเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่งนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมตลอดเวลา ความรู้สึกของคนในชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงได้เช่นกันเมื่อสภาพแวดล้อมและยุคสมัยเปลี่ยนไป สอดคล้องกับแนวคิดของ ริชาร์ด มาร์เรต (ไพโรจน์ ภูมิประเสริฐ, 2546, หน้า 180) กล่าวถึงงานวิจัยของคาโรลิน ชาฟเฟอร์ และคริสติน อนันต์เซน พบว่า ชุมชนเป็นองค์รวมที่มีพลวัต (Dynamics หมายถึง การเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลง การไม่อยู่นิ่ง

2. ผลการศึกษาที่พบว่า สิ่งที่ยังบอกความเป็นเอกลักษณ์ของประชาชนในอำเภอกันทรวิชัย ในมุมมองของกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่คือ วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ทั้งคางมาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาษาพูด การเคารพและศรัทธาสืบศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง มีความรักใคร่ ประองดองกันฉันท์พี่น้อง การแบ่งปัน ความมีน้ำใจอันงดงาม มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในครอบครัวและชุมชน มีความขี้มเข้มแข็งใส มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้มาโดยตลอด รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน เนื่องจากประชาชนในอำเภอกันทรวิชัยร่วมกันจัดงานประเพณีต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อีกทั้งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้วิจัยเห็นว่า ชุมชนควรมีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปโดยอาศัยพลังจากทุกคนในชุมชน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว การเพาะปลูกที่ไม่ใช้สารเคมี การทอผ้า โดยรวมกลุ่มกันออกแบบและผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างที่มีรูปแบบที่สวยงาม เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2551, หน้า 1) กล่าวถึง อัตลักษณ์ของบ้านคือน้อย หมู่ที่ 11 ตำบลดินดำ อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ดไว้ว่า คนในหมู่บ้านคือน้อยมีความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตน คือ ความสามัคคีและการยึดถือวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ โดยเฉพาะการหัตถกรรม คือ การทอผ้า และยัง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรวิทย์ บารุ และคณะ (2550, บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง มลายุปาทานี : ชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ และการเปลี่ยนแปลง ผลการศึกษาพบว่า ชาวมลายุปาทานีกำหนด

อัตลักษณ์มลายูของตนเองด้วย 3 องค์ประกอบจะขาดตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้ คือ ศาสนาอิสลาม ภาษามลายู วัฒนธรรมอิสลามและวัฒนธรรมมลายู ส่วนค่านิยมของชาวมลายูปาตานี ได้แก่ ต้องการให้คนอื่นปฏิบัติอย่าง “เหมาะสม” ตามแนวทางของขนบธรรมเนียมประเพณีและความเห็นร่วมกันของส่วนใหญ่ (Muafakat) คนมลายูเป็นคนเอื้ออาทร มีกิริยามารยาทและอ่อนโยน ไม่ชอบใช้วาจาจากคนอื่น หรือ ไม่ชอบให้คนอื่นใช้คำพูดกดดันตน ทั้งนี้ชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์มลายูที่อยู่ร่วมกับกับคนไทยพุทธในชุมชนเดียวกัน มีความรู้สึกว่าเป็นวัฒนธรรมของเขาเป็นวัฒนธรรมหลักและได้รับการเคารพและการยอมรับจากเพื่อนต่างวัฒนธรรมในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ในชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์ ที่สมาชิกของชุมชนทั้งหมดเป็นมลายูมุสลิม จะไวต่อความรู้สึกว่ารัฐมีเจตนาทำลายหรือผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของพวกเขา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องให้การยอมรับและบริหารจัดการเรื่องชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์มลายูปาตานีด้วยนโยบายพหุสังคม (Plural Society) และการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

3. ผลการศึกษาที่พบว่า ภาษาพูดและการแต่งกายแบบท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะกับเด็กรุ่นใหม่ที่นิยมแต่งกายตามแฟชั่นสมัยนิยม และไม่นิยมใช้ภาษาท้องถิ่น ส่วนผู้สูงอายุมักนิยมพูดภาษาท้องถิ่นมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจาก จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดศูนย์กลางด้านการศึกษาและการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม จึงทำให้สังคมมีลักษณะเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่ง คนในพื้นที่ได้เห็นแบบอย่างและรับอิทธิพลด้านการแต่งกายมาจากนักท่องเที่ยว รวมทั้งจากสื่อต่างๆ ด้วย ส่วนด้านการพูดก็เช่นเดียวกันที่อาจได้รับอิทธิพลมาจากสื่อต่างๆ เพื่อนๆ เป็นต้น ทั้งนี้ ภาษาพูดและการแต่งกายจะแตกต่างกันไปตามอายุ ยุคสมัย สภาพทางสังคม ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นวัยผู้ใหญ่ก็จะมีวุฒิภาวะสามารถแยกแยะ รู้จักเลือกแนวทางการแต่งกายให้มีความถูกต้อง ดึงร่วมกับวัฒนธรรมไทย ได้ดีกว่าวัยรุ่น และที่สำคัญคือการอบรมสั่งสอนจากครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อลิสา หะสามะ (2550, บทความวิจัย) ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของชาวอะเจห์ในประเทศอินโดนีเซีย ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ที่สามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงได้คือ ภาษา วัฒนธรรมประเพณี การแต่งกาย สำหรับประเด็นที่ทำให้อัตลักษณ์ของชาวอะเจห์แตกต่างกันได้แก่ ภูมิหลัง เพศ อายุ อาชีพ เพศ ชนชั้น ชาติกำเนิด การศึกษา การขัดเกลาทางสังคม และบริบททางสังคมในปัจจุบันนำไปสู่วิถีคิด มุมมอง และทัศนคติที่แตกต่างกัน เนื่องจากอะเจห์มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล จึงเป็นแหล่งสำคัญที่พ่อค้าและนักเดินทางจากทั่วทุกมุมโลกสามารถแวะหยุดพักและค้าขายในแถบบริเวณนี้

4. ผลการศึกษาที่พบว่า สิ่งดั้งเดิมหรือประเพณีที่ต้องการให้มีการฟื้นฟูและสืบทอดไปยังลูกหลานคือ ภาษาพูด ซึ่งเป็นภาษาหลักที่มีความงดงาม แสดงถึงความจริงใจและเข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา เน้นให้ทุกคนแสดงออกถึงความต้องการของตนเองอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งผู้สูงอายุจะพูดภาษาท้องถิ่นมากกว่าเด็กรุ่นใหม่ จึงเห็นควรส่งเสริมให้มีการพูดภาษาท้องถิ่นต่อไป เช่น ควรเปิดศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ภาษาท้องถิ่นเอาไว้ รวมถึงรูปแบบการแต่งกาย เช่น ใส่ผ้าถุง หมากกะเล้ง เครื่องนุ่งห่มทำจากผ้าฝ้ายซึ่งเป็นผ้าพื้นเมือง ที่มีคุณภาพเรียบง่าย แต่มีคุณค่างดงามตามธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีบุคลิกภาพที่ดี แสดงถึงศิลปะอันงดงามที่เป็นของตนเอง มีการตัดเย็บแบบพื้นเมือง ควรส่งเสริมให้มีการแต่งกายสืบทอดตามประเพณีดั้งเดิมต่อไปนั้น เป็นเพราะภาษาพูดและการแต่งกายของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ที่มีความโดดเด่นมายาวนาน และเป็นวิถีชีวิตของชาวอีสานที่แฝงไปด้วยภูมิปัญญาและเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเรื่องการทอผ้าซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่ควรฟื้นฟูและสืบทอดต่อไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อลิสา หะสามะ (2552, หน้า 218-219) วิจัยเรื่องอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมในตำบลเรือเสาะ ออก: ภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประชาชนในตำบลเรือเสาะออกได้พยายามแสดงออกให้เห็นถึงความเชื่อของตนผ่านการประพฤติตามหลักการของศาสนาอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารและการเน้นที่ว่า “มุสลิมต้องสามารถพูด อิสลาม” ได้ โดยเฉพาะคนแก่ที่ไม่เคยติดต่อกับกลุ่มอื่นที่ต่างจากวัฒนธรรมของตน ยังไม่สามารถพูดภาษาอื่นได้เลย รวมทั้งเรื่องการแต่งกายที่ต้องถูกต้องตามหลักการของศาสนาและต้องยึดถือปฏิบัติ ถึงแม้ว่าจะมีการจัดกิจกรรมของทางราชการที่กำหนดไว้ก็ตาม เช่น การกำหนดชุดของข้าราชการจะต้องเป็นอย่างไร จึงมีปรากฏให้เห็นเป็นความขัดแย้งขึ้นมา อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมของรัฐไทยที่ไม่เอื้อต่อความหลากหลายได้กระทบกับประเพณีพิธีกรรม ในส่วนที่เป็นข้อห้ามต่างๆ ยังเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุของการไม่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ระหว่างข้าราชการไทยพุทธและประชาชนชาวมุสลิมถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ “เขา” คิดว่า ไม่น่าเสียหายอะไรแต่ “เรา” ไม่สามารถปฏิบัติได้มันเป็นข้อห้ามด้วยเช่นกัน แต่การขัดแย้งต่ออำนาจต่างๆ ซึ่งมีที่มาจากความไม่เข้าใจความต่างทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งไม่เหมือนกันก็อาจเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นมา แต่ถ้ามองในแง่ของความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มที่ต่างฝ่ายต่างสามารถเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้คุณค่าของวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ความสงบและสันติจะเกิดขึ้นในสังคม จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า คนไทยควรยอมรับอัตลักษณ์ด้านการแต่งกายของแต่ละชุมชน จังหวัด หรือในระดับภาค แม้ว่าจะ

มีการแต่งกายที่แตกต่างกันมากก็ตามแต่ถ้าเราเรียนรู้ภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในเครื่องแต่งกายเหล่านั้นน่าจะได้ประโยชน์มากมาย ดังนั้น เด็กรุ่นใหม่ก็ต้องไม่ละเลยที่จะให้ความสนใจและยอมรับการแต่งกายแบบท้องถิ่นของตน

5. ผลการศึกษาที่พบว่า สิ่งที่ดีงามและประเพณีที่ชุมชนต้องการให้ฟื้นฟูและสืบทอดไปสู่ลูกหลาน/เยาวชนเพื่อบ่มเพาะให้เป็นเยาวชนที่มีคุณค่าอันงดงาม พร้อมทั้งจะช่วยสร้างครอบครัวที่เข้มแข็ง สร้างชุมชนกันทรวิชัยและสังคมไทยให้มีความเข้มแข็ง ได้แก่ ภาษาพูด การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ ภูมิปัญญาชาวบ้านและการประกอบอาชีพ คุณธรรม ทั้งของประชาชนและผู้นำชุมชน โดยทุกคนในชุมชนต้องร่วมมือร่วมแรงกันถ่ายทอดสิ่งดีงามเหล่านี้ไปยังลูกหลาน เนื่องจากภาษาพูด การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ ภูมิปัญญาชาวบ้านและการประกอบอาชีพ คุณธรรมเหล่านี้ล้วนมีคุณค่า มีคุณประโยชน์ต่อสังคมไทยที่เกิดมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่สะสมมาหลายร้อยปีและมีความเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยอย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างจากเทคโนโลยีและค่านิยมสมัยใหม่ที่อาจเกิดผลเสียได้ในภายหลัง ดังนั้นการรับวัฒนธรรมต่างชาตินั้นใช้ต้องมีการพิจารณาให้เหมาะสมก่อนเสมอ โดยผู้ใหญ่และภาครัฐต้องให้ความสำคัญและคิดให้รอบคอบก่อนตัดสินใจ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, หน้า 24) ได้วิจัยเรื่องคุณลักษณะสำคัญที่พึงประสงค์ของคนไทยตามแต่ละช่วงวัย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ได้ให้น้ำหนักความสำคัญคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ 10 กลุ่ม กลุ่มที่อยู่อันดับแรกคือ มีความสามารถในการคิด กลุ่มที่ 2 คือ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์และรักความถูกต้อง โดยเริ่มจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญคือ คนในครอบครัวต้องเอาใจใส่และสอนลูกให้เข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์ การชี้ให้เห็นสิ่งใดดีหรือไม่ดี เพื่อให้เด็กปฏิบัติได้ถูกต้อง มีการให้รางวัลและลงโทษในเชิงบวก การเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในครอบครัว ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กและผู้นำในสังคม สอนให้เด็กมีความสามารถในการเลือกรับสื่อ ได้อย่างถูกต้อง และกลุ่มสุดท้ายคือ เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ไทย เริ่มต้นจากการฝึกให้เด็กได้ปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอย่างง่าย เช่น การไหว้ การอ้ม การรับประทานอาหารหรือขนมไทย การเล่นเกมแบบไทย โดยการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไทยเพื่อพัฒนาทัศนคติของความภาคภูมิใจ ผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างของการรักษาเอกลักษณ์ไทย เช่น การใช้สินค้าไทย การแต่งชุดไทยได้อย่างร่วมสมัย เป็นต้น กระตุ้นและชักจูงให้เด็กรู้และสนใจเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง มีการประสานและร่วมมือกันจัดทำโครงการสนับสนุนเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยอย่างครบวงจร และการพัฒนาให้เห็นคุณค่าของดีที่มีอยู่ในชุมชน มีการส่งเสริมการทำอาชีพเกี่ยวกับสินค้าและ

วัฒนธรรมไทย อันเป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ไทย และ สอดคล้องกับแนวคิดของ วันดี สันติวุฒิมณี (2545, บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้าง อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ ชายแดนไทย – พม่า กรณีศึกษา หมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความเป็นพื้นที่ชายแดนและสถานการณ์ทางการเมืองที่ เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ทำให้ชาวไทยใหญ่บ้านเปียงหลวงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ ของตนเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ ชาวไทยใหญ่บ้านเปียงหลวงจะเป็น ผู้หยิบยกอัตลักษณ์ต่างๆ ขึ้นมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ ด้วยเหตุนี้ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่บ้านเปียงหลวงจึงเป็นสิ่ง ไม่นั่นอนตายตัว และเป็น เครื่องสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการสร้างชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ภายใต้กระแสการ เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สรัชชา เวชพฤติ (2539, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการ ผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัด สมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในที่ช่วยรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมภายในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำทางศาสนาและผู้นำทางการศึกษา โดยที่ผู้นำในชุมชนมีบทบาทในการดำรง วัฒนธรรมในท้องถิ่นชาวมอญในลักษณะที่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยภายนอกที่ทำให้สูญเสีย เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความทันสมัย การเป็นเมือง การเป็นอุตสาหกรรม แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสื่อสารมวลชน

6. ด้านภูมิปัญญาและการประกอบอาชีพ ที่พบว่า ในอดีตมีการทำเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน มากกว่าในปัจจุบัน ในอดีตประชาชนมักประกอบอาชีพที่ต้อง ใช้ฝีมือ ความรู้เฉพาะด้าน เช่น งานช่าง การทอผ้า มากกว่าในปัจจุบัน ตลอดจนการทำนา การจักสานมี การทำกันน้อยลงนั้น เป็นเพราะการสนับสนุนของภาครัฐส่วนใหญ่ส่งเสริมให้ประชาชน ประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรมมากกว่าการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการด้านเกษตรกรรม หรือไม่ได้สนับสนุนอาชีพดั้งเดิมของชุมชนอย่างจริงจัง เช่น การทอผ้า และไม่ได้ให้ ความสำคัญกับภูมิปัญญา ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจึงไม่ได้มีการถ่ายทอดไปยังลูกหลาน แต่ภูมิ ปัญญาจะมีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลคนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุเท่านั้น และก็มีผู้สูงอายุ บางส่วนที่มีความพร้อมที่จะแสดงศักยภาพของตนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาไปสู่ลูกหลาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ กำจร หลุยยะพงศ์ (2552, หน้า 79) วิจัยเรื่อง อัตลักษณ์และ ความสามารถทางการสื่อสารของแกนนำชมรมผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม จ.พิจิตร ในการทำ กิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชน ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ของผู้สูงอายุ ต.โพธิ์ไทรงาม

มีลักษณะพิเศษ 2 แบบคือ กลุ่มแรกมี “เข้มแข็งและช่วยเหลือ” ดังคำเรียกผู้สูงอายุว่า “ปราชญ์” และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีอัตลักษณ์คือ “อ่อนแอด้านร่างกายแต่ก็ยังคงมีจิตใจที่เข้มแข็งและช่วยเหลือผู้อื่นและชุมชน” เช่น การทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน และสืบทอดพระพุทธศาสนา และการทำกิจกรรมเกษตรปลอดสารพิษเพื่อให้ชุมชนปลอดจากสารพิษ ทำให้หลายคนต่างรวมตัวกันพร้อมรื้อฟื้นความหมายแห่งคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุให้กลับคืนมา จึงส่งผลให้เกิดการมองอัตลักษณ์ผู้สูงอายุในด้านบวกมากกว่าด้านลบ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ของชุมชนก้นทรวงวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนและประชาชนในอำเภอก้นทรวงวิชัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางการอนุรักษ์ การส่งเสริมและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของชุมชนก้นทรวงวิชัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากความคิดเห็นที่แตกต่างกันเรื่อง การดูแลรักษารวมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวนั้น ภาครัฐต้องแสดงบทบาทของแต่ละองค์กรให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง

1.2 ควรมีความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ และทุกภาคส่วนของประชาชนในชุมชนดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์อัตลักษณ์ของชุมชน เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด การประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีการปฏิบัติตามประเพณีด้วยความเข้าใจในคุณค่าหรือวัตถุประสงค์ของแต่ละประเพณีและต้องมีความตั้งใจจริงในการสืบทอดประเพณีที่ดีงามนั้น ๆ ต่อไป

1.3 ควรจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น และศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไปสู่วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่

1.4 ควรมีการกระตุ้นเตือนและสร้างจิตสำนึกในเรื่องการรับวัฒนธรรมและค่านิยมต่างๆ จากภายนอกชุมชน เช่น การแต่งกาย เทคโนโลยีด้านการเกษตร เป็นต้น เพื่อให้การรับวัฒนธรรมดังกล่าวนั้นเกิดคุณค่าที่เหมาะสมกับสังคมไทยในอนาคต

1.5 ควรมีการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรม และจริยธรรมให้กับครอบครัว โดยเฉพาะบิดา มารดา ผู้นำชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างและเพื่อให้มีความรู้

ความสามารถในการอบรม ชัดเกล้า บ่มเพาะบุตรหลานให้เป็นคนดีมีคุณธรรมฝังอยู่ในจิตใจ
ของทุกคน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการรวบรวมข้อมูลอัตลักษณ์ของชุมชนกันทรวิชัยให้ลึกซึ้งใน
เรื่องคุณค่าและภูมิปัญญา ตลอดจนศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์และ
เผยแพร่อัตลักษณ์ของชุมชนไว้

2.2 ควรศึกษาเพื่อหารูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคการศึกษา
ภาคองค์กรท้องถิ่นเพื่อร่วมกันอนุรักษ์อัตลักษณ์ที่ดั้งเดิมของชุมชน

2.3 ควรศึกษาเพื่อค้นหาบุคคลที่สำคัญในชุมชน เพื่อจัดทำบัญชี “ปราชญ์”
ของชุมชนขึ้น แล้วจัดกิจกรรมให้บุคคลเหล่านั้นได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้ไปยังคนอื่น ๆ
ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY